

Hvem er "vi" som "elsker dette landet"?

Taler
Jonas Gahr Støre

Dato
17 mai 2009

Sted
Eidsvoll

1 Kjære eidsvollinger, kjære alle sammen - gratulerer med dagen!

Syttende mai er kanskje den vakreste dagen i det norske året. For både barn og unge er dagen et eventyr - og i dag synger vi både "Ja, vi elsker" og vi synger
5 refrenget til Fairytale etter Aleksander - Askeladden - Rybaks fantastiske seier i Moskva i natt - og det hele låter bra; vi er stolte av det fordi det er 17. mai og dagen da nesten alt er lov!

Dagen blir enda litt vakrere - og ikke noe annet sted er Norges nasjonaldag
10 vakrere enn akkurat her - på Eidsvoll - stedet hvor det hele startet. Takk for invitasjonen til å tale, takk til ordfører Terje Teslo og til Erik Jondell ved Eidsvoll1814.

Av historie, geografi og kultur er vi et nøysomt folk. De 112 utvalgte som kom
15 hit for å skrive landets grunnlov, var nøysomme mennesker - i alle fall om vi sammenlikner med hva vi i dag tillater oss på denne dagen.

For i dag - og så lenge jeg har levd - er dette sansenes dag, denne aller norskeste
20 dagen av dem alle.

I et historisk perspektiv er derfor 17. mai en temmelig unorsk dag. En dag vi gir
nøysomheten på båten. En dag vi lar sparsommelighet og moderasjon fare.

En dag hvor det godt kan være litt for mye av alt. Litt for mye is, litt for mange
25 kaker, litt for trange sko, litt for lange taler - jeg skal forsøke å være kortfattet! - litt for langt å gå i tog, og noen som går for langt på andre måter også, så det er nevnt.

En sanselig dag - en dag å smake på.

Naturen hjelper til - våren - og hele landet - eksploderer i farger i mai, hele spekteret av hva fargen grønt kan fremkalle. Trærne pyntet til trengsel. Eidsvollbygningen selv står rank og fantastisk blomsterdekorert av elever fra Nes
35 videregående skole.

Rødt, hvitt og blått. Nå skal vi som fellesskap pusse opp, slik at hele bygningen står i respektabel skrud til jubileet i 2014.

40 Vi ser folkedrakter i alle varianter, fasonger og tradisjoner fra hele landet og fra mange andre land - bunader som er lagt ut eller sydd inn, for å følge slekters gang. Og russens romslige arbeidsantrekk, etter tøffe tak de siste tretti døgn. En kondisjonstest.

45 Og sansene tar inn lydene: Sangene, bilhorn, treåringens nye trompet, skarptromma. Og min absolutte favoritt - korpene - fra de minste og til Eidsvoll janitsjarkorps og Kampen Janitsjar.

Syttende mai - er sansenes dag - og om vi kjenner etter så kan vi på denne dagen
50 sanse historiens sus.

Noen ganger tenker jeg på de naturlige omgivelsene for historiske steder som står der ganske tause som vitner til historiens løp. Det finnes fjell, åser, trær, elver, svaberg og vann som - dersom de kunne tale - ville hatt fantastiske
55 historier å fortelle.

Om somrene er jeg på en hytte i havgapet utenfor Tvedestrand. Jeg tenker på at det jeg ser - en skjærgård med små og store øyer, blått hav - alt dette må ha sett akkurat likedan ut den høydramatiske julidagen i 1812 da den britiske marinen
60 tok opp jakten på det norsk-danske linjeskipet Najaden. Det var på den tiden Terje Vigen rodde til Danmark - for barn og viv, slik Henrik Ibsen forteller.

Norge var gjennom unionen med Danmark i krig. Vi nærmet oss sluttspillet, opptakten til 1814. Britene senket Najaden på Lyngør havn i en av sjøslagene
65 mest dristige operasjoner, det siste store slaget i norske farvann før natten til 9. april 1940.

Holmene utenfor mitt hyttevindu var vitner. Det må ha sett ut akkurat slik det

70 ser ut en sommerdag i vår tid.

Og likedan: Utsynet fra Rikssalen i andre etasje i Eidsvollsbygningen - der vi skuer naturen i vårens farger - en natur som var vitne til store øyeblikk i vår historie.

75

Når jeg sitter på min plass i Stortinget og ser mot Oscar Wergelands maleri av Riksforsamlingen på Eidsvoll - der det fyller veggen bak stortingspresidenten - så ser jeg mot det store vinduet i enden av salen.

80 Jeg merker meg at vinduet står oppe - ganske sikkert for å slippe inn luft - det må ha vært varmt og innestengt med så mange mannfolk i salen, og vi vet jo at granbarpynten på veggene drysset ned i nakken på mennene. Og utenfor - i enden av maleriet - lyser den norske våren.

85 Som i dag. Uforanderlig. Det må ha sett ganske likt ut, selv om omgivelsene rundt Eidsvollbygningen har endret seg i takt med tiden.

Vi kan erfare og lære om 17. mai ved å lese. Men vi kan også erfare og ta til oss 17. mai ved å tie, lytte, se, og bare bruke sansene. Vi kan sanse historiens sus.

90

Alt dette setter tankene i gang - og litt ekstra for meg, som stiller til valg til Stortinget for første gang, om knappe fire måneder. På en dag som denne - på dette stedet er det et eget inntrykk som melder seg - et slektsinntrykk som også pirrer sansene: Min tippoldefar var blant de 112 eidsvollsmennene som kom

95 ridende hit i april for 195 år siden.

Hans Haslum het han, født i revolusjonsåret 1789 i Asker, og han døde her på Eidsvoll i 1875. Om jeg bruker sansene, så kan jeg føle på at på sett og vis så var noe av meg til stede her i de seks ukene i 1814.

100

Min tippoldefar var gårdbruker og eidsvollsmann av yrke, som det står i bøkene. Han må ha vært et godt eksempel på en utsending fra "bondestanden" som det måtte være ganske mange av i forsamlingen i 1814.

105 Selv var han godt voksen - 25 år gammel, tre år yngre enn prins Christian Fredrik, og syv år yngre enn Christian Magnus Falsen, Grunnlovens far.

Dessuten var min tippoldefar yrkesmilitær - heller ikke det uvanlig. I
110 dokumentene fra 1814 står det sersjant og at han var en av de to deputerte fra
Artillerikorpsset til Riksforsamlingen.

Slik var utvelgelsen i 1814 - et noe annerledes representativitetssystem enn i dag.
Utover dette kan ikke kildene fortelle om noen av Hans Haslums ytringer under
115 møtene og forhandlingene i disse april- og maidagene.

Men hva historien kan fortelle - og som også sier noe om datidens drama - er at
sersjant Haslum noen få uker etter deltok i fjortendagerskrigen mot Sverige.
Han var med ved trefningene ved Kjølberg bro 9. august.

120 Tenk det - i krig knappe tre måneder etter 17. mai. Mye sto på spill. Det var
blodig alvor.

Men så forteller hans liv - og det lille jeg vet om det - noe mer om Norges vei
125 etter disse dramatiske månedene. Han virket videre - jobbet hardt må vi anta - på
gårder i Ås, Ski og Prinsdal i Asker, han fungerte også som lensmann og
ordfører - inntil han omkring 1851 ble ansatt av staten som den første
oppsynsmann her ved Eidsvollsbygningen.

130 Den stillingen hadde han til sin død - 86 år gammel, i 1875. Da var han blitt den
nest eldste av dem som hadde møttes på Eidsvoll i 1814.

Oppsynsmann - jeg regner med at han må ha vært stolt over jobben og tittelen -
og han må lenge ha vært et levende symbol på hendelsene her i den tiden. En
135 historiens vokter og fortellingenes tilsynsmann.

Jeg tenker at han må ha vandret tusenvis av ganger akkurat her hvor vi står nå.
Og så ble det slik at én av hans sønner fikk en sønn, som fikk en datter som selv
fikk en datter, som i august 1960 fikk meg - og her står jeg i dag.

140 Også den linjen er noe for sansene!

Kjære venner,

145 Min tippoldefar Hans Haslums Norge var et fattig land i europeisk målestokk.
Gradvis gjennom 1800-tallet la vi grunnlaget for den endelige uavhengigheten i

1905. Men fattigdommen slår i mot oss ettersom det 19. århundre kjemper seg frem. Som en konsekvens av vanskelige kår startet en utvandring fra Norge i et
150 omfang det er få andre eksempler på i europeisk historie.

11 år etter 1814 - altså i 1825 - emigrerte 52 håpefulle sjeler til Amerika om bord i sluppen Restaurationen. Det var en beskjeden begynnelse. I kjølvannet i de neste hundre årene skulle over en million nordmenn følge etter! En million.
155 Tenk på det.

I 1822 var det bare en million innbyggere i Norge, og to millioner ble passert i 1890. Men for å ta tiåret 1900-1910 som et eksempel, så emigrerte 190.000 nordmenn til USA og Canada de årene. Slikt setter varige spor. Utvandrerne tok
160 med seg halvparten av fødselsoverskuddet. En del bygder særlig i Agder og Rogaland har fortsatt et lavere folketall nå enn for 100 år siden.

Nordmenn dro ut og til andre land som ikke hadde fullt så store mangler ved de økonomiske og sosiale forhold som i Norge, som det het i en offentlig rapport.
165 Norge var et fattig land. Forskjellene var store.

I den sammenheng var Bjørnstjerne Bjørnson, forfatteren av "Ja, vi elsker", med å stifte den en gang så viktige foreningen "Nordmanns-Forbundet", i 1907. Formålet var å styrke båndene mellom nordmenn i utlandet og være et
170 bindeledd til Norge.

Og jeg glemte jo nesten det i innledningen - "Ja, vi elsker" er selvfølgelig også en del av sanseintrykkene en 17. mai. Et kjent og kjært lydteppe. Og en tekst det er vel verdt å tenke spesielt over, siden vi i år markerer at dette diktet som ble
175 nasjonalsangen, er 150 år.

I sangen synger vi "dette landet" og alle vet hva vi mener. Vi mener Norge - enten vi synger i borgertoget her i Eidsvoll, på Karl Johan, eller langs 52nd Street i New York ved Den norske Sjømannskirken, hvor barnetoget starter om et par
180 timer, eller på et annet sted der nordmenn samles og lager liv og røre i utlandet i dag.

Vi mener "dette landet" som er blitt et av verdens rikeste i løpet av de siste femti år. Ville den visjonære dikteren Bjørnson ha satt tekst til slike syner? Neppe.

185

Men vi vet hva "dette landet" er i dag.

Og så kan vi spørre: Hvem er "vi"?

190

Hvem er "vi", som "elsker dette landet"?

Nasjonsbyggeren Bjørnson var åpen, omfavnende. Han la til grunn en inkluderende holdning ved etableringen av dette "Nordmanns-Forbundet" som jeg nevnte. Bjørnsons mål var at nordmenn som reiste ut - de skulle, for det første - bringe med seg og tydeliggjøre sine særtrekk ved det å være norsk. Og - for det andre - de burde bidra til endring og nye idealer i utlandet.

Med andre ord: Nordmenn skulle både omfavne sitt nye fedreland, og samtidig bevare sin identitet. Ingen motsetning i det, sa Bjørnstjerne Bjørnson.

200

Vi, som "elsker dette landet".

Vi har mye å være takknemlig for. Mange har sett storfilmene om Max Manus og Hjemmefronten. Den 10. september 1941 ble Viggo Hansteen og Rolf Wickstrøm henrettet av den tyske okkupasjonsmakten for å ha tatt initiativ til den såkalte melkestreiken mellom arbeidere i Oslo. Da de sto der foran eksekusjonspelotongen, sang de "Ja, vi elsker dette landet...", inntil skuddene falt og sangen stilnet.

210

På frigjøringsdagen 8. mai 1945 stilte 5.000 Grini-fanger seg opp til en siste appell og også de sang "Ja, vi elsker ...". Den forbudte sangen ljomet i ytringers frihet.

Det er mange sterke historier som kan knyttes til vår nasjonalsang - og den er enestående fordi den handler om "vi" - den inkluderer hele folket - versene handler ikke bare om helter og konger.

215

Nasjonaldagen handler om oss. Frihetsdagen, grunnlovsdagen, syttende mai er en "vi" - dag.

220

Og vi utfordres til å spørre - hvem er "det norske vi" i dag?

Norge er et mangfoldig, fargerikt og flerkulturelt samfunn. Og ressurssterkt.

Bare tenk på dette: Inkludert i det store norske "vi" av 4,8 millioner mennesker, regner vi 508.000 som enten har innvandret til Norge selv eller som er født her av innvandrerforeldre. 10,6 prosent av befolkningen.

230 Innvandrere i Norge består av personer med bakgrunn fra hele 214 ulike land og selvstyrte regioner. 47 prosent har bakgrunn fra Asia, Afrika og Latin-Amerika. 2 av 10 har bodd i Norge i mer enn 20 år.

235 At nasjonen Norge rommer godt og vel en halv million mennesker med forskjellig bakgrunn, er et nøkternt og statistisk faktum. Det er ikke noe vi kan velge bort, noe vi kan være for eller mot. Det er Norge anno 2009.

240 Men vi kan velge hvordan vi skal ha det i dette landet som vi synger om at vi elsker. Vi kan velge om vi vil nærme oss dette mangfoldige Norge som en mulighet eller som en vanskelighet. Ja, det er et valg hver enkelt må ta. For det handler om holdninger. Og om verdier.

245 Jeg mener det står skrevet i syttende mais ånd, historie og alle sanseinntrykk, at vi ser på dette mangfoldet som en unik mulighet og som en ressurs. Det er det store fellesskapet - det er "det store norske vi" - som alle kan kjenne seg hjemme i, og som har løftet frem Norge til der vi er i dag.

250 Vi trenger å få tilført kompetanse, vi trenger å få tilført arbeidskraft, vi trenger å få tilført tankekraft, ideenes kraft, lærdom, impulser, vi trenger fornyelse av både kultur og samfunn, ja vi trenger til og med fornyelse for å kunne bevare våre egne gamle tradisjoner.

255 Alle byer og bygder i Norge er flerkulturelle i dag. Befolkningen her i Eidsvoll talte ved årsskiftet 20.321 innbyggere og 6,1 % har innvandrerbakgrunn. Men prosenter har ikke ansikter, og nettopp derfor: Det er 1.240 enkeltmennesker her i Eidsvoll kommune som har innvandrerbakgrunn. 1.240. De er en del av "det norske vi" - med ansvar og plikter og muligheter - og med erfaringer, historier, fortellinger og drømmer slik vi alle har.

260 Mange av dere står sikkert rett foran meg, dere er her i parken. Og når vi henter frem dramatisk historie fra vår norske fortelling, når vi ser enkeltmenneskene for oss, når vi tenker på hva naturen som var og er her må ha sanset og sett - da tenker jeg:

Hva er deres bakgrunn? Hvor og hva kommer dere ifra? Hva har dere reist ifra?
Hva håper dere på nå?

270 Kanskje gir nasjonaldagen helt andre assosiasjoner og minner og håp enn den
gjør for de innbyggere av Eidsvoll som har røtter på dette stedet like lange som
trærne omkring her.

Så la oss tenke på dette - at syttende mai også er en frihetsdag. En dag for
menneskerettigheter. En "vi - dag". En inkluderingsdag.

275

Grunnloven vår bygget en rettsorden i Norge. Basert på den gang revolusjonære
verdier. Brorskap. Likhet. Frihet. En grunnvoll for det store fellesskapet - også i
Norge.

280 Et samfunnsfellesskap som også må fornyes, forsterkes, innen rammene i dag av
et "større norsk vi". - Hvor det ikke handler om "de andre" - og "oss", eller om et
"vi" - og "de andre".

285 Men om ett "vi". Ett "vi" som forplikter, fordi vi har ansvaret selv, og ansvaret
for hverandre. Og på en dag som denne - et "vi" som "elsker dette landet".

Så la oss nå, etter hvert "som det stiger frem" mot 2014 ha ekstra
oppmerksomhet rettet mot alle de stedene der vi møtes og skaper de små og
store fellesskap - alle de små og store sammenhengene der vi kommer sammen
290 som "vi".

I dag selvfølgelig, på den største "vi - dagen" i året, 17. mai. Men også i nabolag,
idrettslag, korps, kor, i parkene, barnehagene, skolene, foreningene og klubbene,
kirkene og trossamfunn, partilag, dugnadsgjengene, og alle de andre
295 møtestedene.

Det er summen av små og store bånd som vever dette langstrakte, spredt
bebygde landet sammen. Som gir det farger. Når vi blir testet, er det styrken av
begrepet "vi" som avgjør at Norge er et godt land å leve i, for alle.

300

Takk for oppmerksomheten.

Kilde

www.regjeringen.no

305

Emneoversigt

17. mai-tale, 1814, Eidsvoll, Nordmenn, Norsk historie

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hvem-er-vi-som-elsker-dette-landet>

310

315

320

325

330

335

340